

Sygn. akt **V Ca 1420/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 marca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie V Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący:	SSO Oskar Rudziński
Sędziowie:	SO Bożena Miśkowiec SR del. Iwona Lizakowska - Bytof (spr.)
Protokolant:	st. sekr. sąd. Marcin Ponikowski

po rozpoznaniu w dniu 28 marca 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. A.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Mokotowa w W.

z dnia 2 marca 2016 r., sygn. akt I C 3888/15

1. oddala apelację;
2. zasądza od A. A. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 600 (sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

Sygn. akt. V Ca 1420/16

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 26 października 2015 r. powódka A. A. wniosła o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w W. kwoty 3.960,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 października 2015 r. do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, podnosząc zarzut potrącenia wierzytelności w kwocie 3.940 zł.

Wyrokiem z dnia 02 marca 2016 roku Sąd Rejonowy dla Warszawy-Mokotowa w Warszawie powództwo oddalił (pkt1), zasądził od A. A. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 1.217 (tysiąca dwustu siedemnastu) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt2).

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach:

Pomiędzy A. A. (ubezpieczającym) oraz (...) S.A. z siedzibą w W. (ubezpieczycielem) w dniu 07 maja 2009 r. została zawarta umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (...), potwierdzona polisą ubezpieczeniową nr (...). Umowa ta została zawarta na podstawie Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym (...) o oznaczeniu (...) (dalej „OWU”), stanowiących integralną część umowy. W umowie strony określiły miesięczną częstotliwość opłacania składki, wysokość składki regularnej w kwocie 300 zł oraz termin jej zapłaty do 11-go dnia każdego miesiąca. Ochrona ubezpieczeniowa rozpoczęła się z dniem 11 maja 2009 r. Rocznicą polisy przypadała 11 maja każdego roku polisowego. Do zawarcia umowy doszło w wyniku uwzględnienia wniosku A. A. o zawarcie umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym o oznaczeniu (...), złożonego za pośrednictwem agenta ubezpieczeniowego w dniu 06 maja 2009 r. A. A. oświadczyła, że otrzymała OWU wraz z załącznikiem oraz Regulamin Funduszy, zapoznała się z ich treścią i akceptuje ich postanowienia.

W dniu 13 lipca 2009 r. pomiędzy (...) S.A. z siedzibą w W. jako kredytodawcą, a A. A. jako kredytobiorcą według umowy kredytu nr (...) z dnia 08 maja 2009 r. została zawarta umowa cesji praw z umowy ubezpieczenia zawartej przez A. A. w dniu 07 maja 2009 r. z (...) S.A., potwierdzonej polisą nr (...). Umowa cesji miała na celu zabezpieczenie spłaty wierzytelności Banku z wymienionej umowy kredytu.

W § 1 umowy cesji A. A. jako cedent przelała na (...) S.A. (dalej – (...)) prawa do częściowych wypłat oraz całkowitej wypłaty, z zastrzeżeniem § 6 umowy cesji, według którego warunkiem przelewu było złożenie oryginału polisy oraz otrzymanie przez (...) S.A. oświadczenia ubezpieczyciela o treści określonej w załączniku nr 1.

A. A. zawiadomiła na piśmie (...) S.A. jako ubezpieczyciela o dokonanych na rzecz Banku przelewach prawa do całkowitej wypłaty oraz do częściowych wypłat przysługujących jej na podstawie umowy ubezpieczenia z dnia 07 maja 2009 r., potwierdzonej polisą nr (...) i wskazała Bank jako uposażonego. Jednocześnie wniosła o przekazywanie wypłat z tytułu umowy ubezpieczenia na rachunek Banku.

Z kolei w oświadczeniu z dnia 15 lipca 2009 r. sporządzonym z użyciem formularza stanowiącego załącznik nr 1 do umowy cesji ubezpieczyciel potwierdził na piśmie przyjęcie do wiadomości przelewu prawa do całkowitej wypłaty oraz częściowych wypłat z tytułu umowy ubezpieczenia z dnia 07 maja 2009 r., potwierdzonej polisą nr (...) na rzecz (...) S.A. jako uposażonego. Ubezpieczyciel zobowiązał się także przekazywać świadczenia z tytułu umowy ubezpieczenia na rachunek Banku wskazany w odrębnym piśmie do czasu otrzymania od Banku informacji o dokonaniu przelewu praw do częściowych wypłat oraz całkowitej wypłaty na cedenta.

Wobec rozwiązania umowy ubezpieczenia ubezpieczyciel umorzył środki zgromadzone na rachunku bankowym przyporządkowanym A. A., przyjmując za podstawę wycenę jednostek uczestnictwa z dnia 18 kwietnia 2013 r. na kwotę 7.594,25 zł. Ubezpieczyciel pobrał opłatę likwidacyjną w kwocie 3.960 zł, opłatę od wykupu w kwocie 75,94 zł, a pozostałą kwotę wypłacił A. A..

W piśmie doręczonym ubezpieczycielowi w dniu 14 października 2015 r. (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W. w imieniu A. A. wezwał ubezpieczyciela do zwrotu pobranej opłaty likwidacyjnej w kwocie 3.960 zł wraz z odsetkami ustawowymi w terminie 3 dni od dnia doręczenia pisma.

Na tle tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Rejonowy wskazał, iż powództwo okazało się niezasadne.

Powódce nie przysługiwała bowiem legitymacja czynna w odniesieniu do dochodzonej wierzytelności o zwrot opłaty likwidacyjnej bezpodstawnie pobranej przez pozwanego przy spełnieniu świadczenia w postaci całkowitej wypłaty środków zgromadzonych na rachunku powódki w ramach umowy ubezpieczenia.

Wierzytelność taka kwalifikuje się z art. 405 k.c., według którego kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości.

Wierzytelność taka nie została wymieniona w zawartej przez powódkę z Bankiem w dniu 13 lipca 2009 r. umowie cesji praw z umowy ubezpieczenia, zawartej uprzednio przez powódkę z pozwanym i potwierdzonej polisą nr (...).

Według § 1 umowy cesji powódka przelała na Bank prawa do częściowych wypłat oraz całkowitej wypłaty, z zastrzeżeniem § 6 umowy cesji, według którego warunkiem przelewu było złożenie przez powódkę oryginału polisy oraz doręczenie Bankowi oświadczenia ubezpieczyciela o treści określonej w załączniku nr 1 do umowy cesji.

Skuteczność przelewu wierzytelności określonych w § 1 umowy cesji nie budziła wątpliwości w świetle oświadczenia Banku z dnia 15 lipca 2009 r., sporządzonego z użyciem formularza stanowiącego załącznik nr 1 do umowy cesji, w którym pozwany jako ubezpieczyciel potwierdził na piśmie przyjęcie do wiadomości przelewu prawa do całkowitej wypłaty oraz częściowych wypłat z tytułu umowy ubezpieczenia z dnia 07 maja 2009 r., potwierdzonej polisą nr (...) na rzecz (...) S.A. jako uposażonego i zobowiązał się przekazywać świadczenia z tytułu umowy ubezpieczenia na rachunek Banku wskazany w odrębnym piśmie do czasu otrzymania od Banku informacji o dokonaniu przelewu praw do częściowych wypłat oraz całkowitej wypłaty na cedenta.

Na podstawie art. 510 § 1 k.c. umowa zobowiązująca do przeniesienia wierzytelności przenosi wierzytelność na nabywcę, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej albo że strony inaczej postanowiły. W odniesieniu do wierzytelności o całkowitą wypłatę oraz częściowe wypłaty, wynikających z umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, brak było takiego przepisu szczególnego, a strony w umowie cesji nie wykluczyły skutku rozporządzającego.

Na podstawie art. 509 § 1 k.c. wierzyciel może bez zgody dłużnika przenieść wierzytelność na osobę trzecią (przelew), chyba że sprzeciwiałoby się to ustawie, zastrzeżeniu umownemu albo właściwości zobowiązania. Nie występowały tego rodzaju okoliczności wyłączające dopuszczalność przelewu bez zgody pozwanej jako ubezpieczyciela w odniesieniu do wierzytelności o całkowitą wypłatę oraz częściowe wypłaty wynikające z umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym.

Wobec zachowania formy pisemnej umowy cesji spełniona została także przesłanka z art. 511 k.c., według której jeżeli wierzytelność jest stwierdzona pismem, przelew tej wierzytelności powinien być również pismem stwierdzony.

Wbrew twierdzeniom powoda wskazanie w postanowieniach umowy cesji, że przedmiotem przelewu są wierzytelności o całkowitą wypłatę oraz częściowe wypłaty, wynikające z umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, nie oznacza, że skutkiem przelewu nie było przejście na Bank także wierzytelności o zwrot opłaty likwidacyjnej bezpodstawnie pobranej przez ubezpieczyciela przy dokonywaniu całkowitej wypłaty.

Na podstawie art. 509 § 2 k.c. wraz z wierzytelnością przechodzą bowiem na nabywcę wszelkie związane z nią prawa, w szczególności roszczenie o zaległe odsetki.

Wierzytelności o zwrot opłaty likwidacyjnej bezpodstawnie pobranej przy spełnieniu świadczenia w postaci całkowitej wypłaty należało uznać za prawo związane w rozumieniu art. 509 § 2 k.c. z wierzytelnością o całkowitą wypłatę wynikającą z umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, będącą przedmiotem umowy cesji praw z umowy takiego ubezpieczenia.

Wniosku przeciwnego nie usprawiedliwia literalna wykładnia postanowień § 1, 4 i 5 umowy cesji, gdzie strony umowy cesji posługiwały się nazwą wierzytelności przyjętą w umowie ubezpieczenia.

Nie można bowiem tracić z pola widzenia ekonomicznego sensu umowy cesji zawieranej przez powódkę z Bankiem. Umowa cesji miała na celu zabezpieczenie spłaty zobowiązań powódki wobec Banku z umowy kredytu nr (...). W § 4 umowy cesji przewidziano, że Bank uprawniony był do wykorzystania środków pieniężnych uzyskanych od ubezpieczyciela na podstawie przelewu na zaspokojenie należnych i wymagalnych wierzytelności Banku z tytułu umowy kredytu, a w razie śmierci powódki bądź w razie jej działań lub zaniechań skutkujących naruszeniem jej zobowiązań z umowy ubezpieczenia lub obniżenia wartości zabezpieczenia, w szczególności rozwiązaniem umowy ubezpieczenia, Bank uprawniony był także do wcześniejszego zrealizowania przysługujących mu praw i przeznaczenia uzyskanych od ubezpieczyciela środków pieniężnych na przedterminową spłatę wierzytelności Banku z tytułu umowy kredytu. Umowa ubezpieczenia miała natomiast na celu długoterminowe gromadzenie środków finansowych przez nabywanie jednostek uczestnictwa ze środków pochodzących ze składek (§ 3 OWU). W oświadczeniu skierowanym do pozwanego po dokonaniu cesji powódka wniosła o przekazywanie wypłat z tytułu umowy ubezpieczenia na rachunek Banku. Wolą stron umowy cesji było zatem, aby Bank stał się beneficjentem całości środków zgromadzonych przez powódkę w ramach umowy ubezpieczenia, zabezpieczających spłatę kredytu, przy zachowaniu po stronie powódki zobowiązania do zapłaty składek na rzecz ubezpieczyciela i utrzymywania umowy ubezpieczenia w taki sposób, aby nie doszło do zmniejszenia wartości wierzytelności z tej umowy, przysługujących Bankowi względem ubezpieczyciela.

W myśl § 18 ust. 6 OWU opłata likwidacyjna miała być pobierana z subkonta składek regularnych poprzez umorzenie jednostek uczestnictwa przed całkowitą wypłatą, w razie wygaśnięcia umowy ubezpieczenia w sytuacjach wskazanych w § 12 ust. 2, § 25 ust. 2 pkt 2., 3. i 5. OWU oraz od tej części wypłaty z subkonta składek regularnych, która powoduje, że wartość subkonta składek regularnych staje się niższa od kwoty odpowiadającej statusowi polisy opłaconej. Takie ukształtowanie opłaty likwidacyjnej sprawia, że uszczupla ona wierzytelność o całkowitą wypłatę albo częściową wypłatę, pomniejszając środki zgromadzone przez powódkę w ramach umowy ubezpieczenia, mające służyć zabezpieczeniu wierzytelności Banku wobec powódki z umowy kredytu. Przyjęcie, że w wyniku cesji Bankowi przysługuje wobec ubezpieczyciela jedynie roszczenie o całkowitą wypłatę albo o wypłatę częściową, a powódka zachowuje wobec ubezpieczyciela roszczenie o zwrot bezpodstawnie pobranej opłaty likwidacyjnej przy dokonywaniu wypłaty całkowitej lub częściowej nie znajduje zatem racji.

Wniosku przeciwnego nie usprawiedliwia także okoliczność, że ubezpieczyciel po zawiadomieniu go przez powódkę o przelewie na rzecz Banku praw z umowy ubezpieczenia dokonał całkowitej wypłaty na rzecz powódki, pomimo tego, że nie został zawiadomiony o przelewie zwrotnym, przewidzianym w § 5 umowy cesji. Spełnienie świadczenia przez ubezpieczyciela w taki sposób nie odnosi bowiem skutku wobec Banku, któremu wierzytelność o całkowitą wypłatę przysługuje jako cesjonariuszowi, a stanowi jedynie kwestię faktu, który sam w sobie nie może pozbawiać Banku uprawnienia, jeśli chodzi o wierzytelność o całkowitą wypłatę, a co za tym idzie także o zwrot bezpodstawnie pobranej opłaty likwidacyjnej przy całkowitej wypłacie.

Ponadto powódka nie udowodniła, aby nastąpił przelew zwrotny, o którym mowa w § 5 umowy cesji, związany ze spłatą wierzytelności Banku z umowy kredytu. Wprawdzie w myśl tego postanowienia umownego to Bank zobowiązany był niezwłocznie poinformować pozwanego jako ubezpieczyciela o dokonaniu zwrotnego przelewu praw do częściowych wypłat oraz całkowitej wypłaty na rzecz powódki. Niemniej w sprawie niniejszej, w której Bank nie był stroną, a pozwany przedstawił dowód zawiadomienia go o zawarciu umowy cesji praw z umowy ubezpieczenia i twierdził, że o przelewie zwrotnym nie został zawiadomiony, ciężar dowodu w zakresie ustalenia, że do przelewu zwrotnego doszło, spoczywał na powódce. Niewątpliwie pozwany, który nie był stroną umowy o kredyt, nie miał możliwości ustalenia, czy nastąpiła całkowita spłata wierzytelności Banku z tytułu umowy kredytu, skutkująca przelewem zwrotnym.

Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu należało przyjąć art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., według których strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do

celowego dochodzenia praw i celowej obrony, w tym wynagrodzenie reprezentującego stronę pełnomocnika będącego radcą prawnym.

Apelacje od powyższego orzeczenia wniosła powódka, która zaskarżyła wyrok w całości i zarzuciła:

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędna, sprzeczną z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ocenę materiału dowodowego, w szczególności wyciągnięcie z prawidłowego stanu faktycznego wniosków z niego nie wynikających to jest, iż przedmiotem umowy cesji praw z umowy ubezpieczenia nr DK(...) z dnia 13 lipca 2009 roku zawartej między powodem a (...) Bank Spółka Akcyjna z siedzibą w W. było roszczenie o zwrot opłaty likwidacyjnej mimo, iż z treści umowy cesji wynika, że jej przedmiotem były jedynie wierzytelności z tytułu częściowych wypłat oraz całkowitej wypłaty, co skutkowało błędnym przyjęciem, iż po stronie powodowej brak jest legitymacji procesowej czynnej;

- naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli stron złożonych w dniu 13 lipca 2009 roku w treści umowy cesji praw z umowy ubezpieczenia polegającej na błędnym przyjęciu z pominięciem m.in. kontekstu sytuacyjnego, literalnego brzmienia umowy cesji i treści umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, iż przedmiotem umowy cesji jest roszczenie o zwrot opłaty likwidacyjnej,

Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kwoty 3.960,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 15 października 2015 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powódki pozwany wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

W ocenie Sądu Okręgowego apelacja nie może skutkować zmianą zaskarżonego orzeczenia wobec jego prawidłowości oraz bezzasadności zarzutów podniesionych w apelacji. Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne i prawne poczynione przez Sąd Rejonowy.

Zdaniem Sądu II instancji główną kwestią jaką należało rozstrzygnąć w przedmiotowej sprawie była dopuszczalność dochodzenia przez stronę powodową roszczeń objętych pozwem. W każdej sprawie cywilnej obowiązkiem sądu jest bowiem w pierwszej kolejności dokonanie oceny istnienia legitymacji czynnej strony powodowej albowiem jej brak prowadzi do wydania wyroku oddalającego powództwo. Legitymacja procesowa czynna stanowi uprawnienie określonego podmiotu do występowania z roszczeniem przeciwko innemu podmiotowi, które znajduje oparcie bądź w określonym stosunku materialnoprawnym, łączącym te strony, bądź w ustawie. W pierwszej z opisanych sytuacji strona, która żąda ochrony prawnej, jest również stroną stosunku prawnego i tym samym jest legitymowana materialnie, czyli posiada prawo podmiotowe lub interes prawny mogące podlegać ochronie na drodze sądowej. Najczęściej zatem legitymacja materialna i procesowa pokrywają się, ponieważ z reguły każdy podmiot może domagać się we własnym imieniu i na swoją rzecz ochrony swego prawa przed właściwym organem. Wyjątkiem natomiast od ścisłego związku pomiędzy legitymacją materialną i procesową jest druga z wyżej wskazanych sytuacji, tj. gdy legitymacja procesowa wynika z ustawowego upoważnienia. W takiej bowiem sytuacji, osoba poszukująca ochrony prawnej, a nie będąca stroną stosunku prawnego, stanowiącego podstawę faktyczną powództwa, na podstawie konkretnego przepisu ustawy uzyskuje prawo do występowania z powództwem na rzecz osoby trzeciej. Taka legitymacja określana jest mianem formalnej, co oznacza uprawnienie do wytoczenia powództwa i popierania go w celu uzyskania ochrony praw podmiotowych własnych lub cudzych.

Odnosząc powyższe do przedmiotowej sprawy wskazać należy, iż powódka legitymację zarówno materialnoprawną, jak i procesową wywodziła z treści umowy zawartej z (...) S.A. z siedzibą w W..

Jednakże na uwadze należy mieć fakt, iż powódka dokonała na rzecz (...) S.A. z siedzibą w W. cesji praw z umowy ubezpieczenia. Umowa cesji miała na celu zabezpieczenie spłaty wierzytelności Banku wynikających z umowy kredytu. W oświadczeniu skierowanym do pozwanego po dokonaniu cesji powódka wniosła o przekazywanie wypłat z tytułu umowy ubezpieczenia na rachunek Banku. Wolą stron umowy cesji było zatem, aby Bank stał się beneficjentem całości środków zgromadzonych przez powódkę w ramach umowy ubezpieczenia, zabezpieczających spłatę kredytu, przy zachowaniu po stronie powódki zobowiązania do zapłaty składek na rzecz ubezpieczyciela i utrzymywania umowy ubezpieczenia w taki sposób, aby nie doszło do zmniejszenia wartości wierzytelności z tej umowy, przysługujących Bankowi względem ubezpieczyciela.

Wobec skutecznego nabycia wierzytelności przez (...) S.A. z siedzibą w W. stwierdzić należy, iż powódka nie posiadała legitymacji procesowej czynnej do występowania w przedmiotowej sprawie.

Mając na względzie powyższe Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach w instancji odwoławczej orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 3 w zw. z § 10 ust.1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.